

SÁNCHEZ GÓMEZ, Miguel A.; VIRTO IBÁÑEZ, Juan J. *El declinar de dos señoríos españoles en Cantabria y Navarra.* Madrid: Ediciones 19, 2014. 164 pàgs. [16 x 16].

Publicació dividida en dos àmbits: en el primer Miguel Ángel SÁNCHEZ analitza la Casa Ducal del Infantado i en el segon Juan Jesús VIRTO tracta sobre un senyoriu jurisdiccional del regne de Navarra.

Ambdós són especialistes en l'estudi del règim senyorial dins la història agrària. El primer Sánchez considera que ha estat a la zona de València on més s'ha revisat la història agrària des d'aquesta perspectiva. Recorda el decret d'abolició de senyoriis de 1811 i analitza la seva evolució jurídica, tot i la seva diversitat. Cada senyoriu tenia un marc legal que regulava la convivència i es tractava de propietats que rentaven.

Considera l'autor que l'etapa compresa entre els s. XVI i XVII a Cantabria és molt més desconeguda que l'anterior i sobretot en els aspectes relacionats amb els senyoriis, ja que un 40% del territori estava format per senyoriis. Pel que fa a la Casa Ducal del Infantado constava de 36 Hes. i des del 1466 es va fer amb la vila de Santillana. Originàriament les jurisdiccions de la regió varen organitzar el moviment antisenyorial, en aquest cas, el 1438 Iñigo López de Mendoza va obtenir la concessió del títol de marquès de Santillana. El seu primogènit en 1475 va rebre dels Reis Catòlics el ducat del Infantado. Es tractava per tant d'una jurisdicció de reialenc i no d'un senyoriu, que el 1630 va obtenir la facultat per ordre del rei Felip IV de tenir els seus propis alcaldes (Plet de les Valls). De totes maneres es varen gestar molts problemes entre la monarquia, vassalls i senyors que l'autor exposa.

Els Mendoza varen ser els més importants propietaris de la jurisdicció. Hi consta un apartat en el qual s'esmenten les rendes de Lièbana, les derivades dels drets senyorials i les de l'arrendament de terres. S'exposen breument les contínues tensions entre la Casa Ducal del Infantado i els senyors locals, i com els segons controlaren el poder a nivell local durant els ss. XVIII i XIX, moment en que es varen anar adaptant les formes de propietat a les noves exigències.

De fet, a partir del s. XIX, la noblesa no va trobar cap recolzament en els sectors dirigents i va haver-se de convertir en servidora de l'Estat liberal. Els membres dels llinatges locals pilotaren les accions per tal d'obtenir-ne beneficis i la noblesa va desaparèixer pràcticament.

Pel que fa el segon treball redactat per J. Virto, relatiu a Ablitas, el rei de Navarra, Carles III, va concedir el privilegi el 1405 al mariscal Martín Enriquez de Lacarra de les rendes i drets d'aquest senyoriu, reservant-se el monarca entre altres coses el dret de sobirania. Martín corria amb les despeses del castell del monarca a Ablitas. La vila va tardar en acceptar els Lacarra. Consten nombrosos plets de la vila contra els senyors fins al s. XIX. Tot i que a principis del s. XIX la majoria dels terrenys del poble eren lliures, de propietat particular i els alcaldes eren nomenats

independentment del senyor. Hi ha a principis del s. XIX una lluita dels habitants per evadir les cargues senyorials, per mitjà de les quals aconseguen posar fi al seu domini a partir de la Guerra de la Independència. Procés que culmina uns anys després durant el Trienni Liberal amb la venda de part de les seves propietats, ja que des de 1814 havien desaparegut les jurisdiccions senyorials.

Els treballs, tot i ser breus inclouen fonts i bibliografia, juntament amb anotacions a peu de pàgina. Es tracta de síntesis en les quals els seus autors reflexionen, revisen i exposen a grans trets la problemàtica que hi va haver a la zona en relació a l'apropiació, govern, lleis, plets pel domini i control d'un territori.

IHE

(Secretaria de la revista)

Traducción de la reseña anterior:

Publicación dividida en dos ámbitos: en el primero Miguel Ángel SÁNCHEZ analiza la Casa Ducal del Infantado y en el segundo Juan Jesús VIRTO trata sobre un señorío jurisdiccional del reino de Navarra.

Ambos autores son especialistas en el estudio del régimen señorial en historia agraria. El primero, Sánchez considera que ha sido la zona de Valencia donde más se ha revisado la historia agraria desde esta perspectiva. Recuerda el decreto de abolición de señoríos de 1811 y analiza su evolución jurídica, a pesar de su diversidad. Cada señorío tenía un marco legal que regulaba la convivencia y se trataba de propiedades que rentaban.

Considera el autor que la etapa comprendida entre el s. XVI y XVII en Cantabria es mucho más desconocida que la anterior y sobretodo en los aspectos relacionados con los señoríos, ya que un 40% del territorio estaba formado por señoríos. En cuanto a la Casa Ducal del Infantado constaba de 36 Hes. y desde 1466 se hizo con la villa de Santillana. Originariamente las jurisdicciones de la región organizaron el movimiento antiseñorial, en este caso en 1438 Iñigo López de Mendoza recibió la concesión del título de marqués de Santillana. Su primogénito en 1475 recibió de los Reyes Católicos el ducado del Infantado. Se trataba por lo tanto de una jurisdicción de realengo y no de un señorío, que en 1630 obtuvo la facultad por orden del rey Felipe IV de tener sus propios alcaldes (Pleito de los Valles). De todos modos se gestaron muchos problemas entre la monarquía, vasallos y señores que el autor expone.

Los Mendoza fueron los más importantes propietarios de la jurisdicción. Consta un apartado en el cual se mencionan las rentas de Liébana, las derivadas de los derechos señoriales y las del arrendamiento de tierras. Se exponen brevemente las continuas tensiones entre la Casa Ducal del Infantado y los señores locales y como los segundos

controlaron el poder a nivel local durante los ss. XVIII y XIX, momento en que se fueron adaptando las formas de propiedad a las nuevas exigencias.

De hecho, a partir del s. XIX, la nobleza no encontró ningún apoyo en los sectores dirigentes y tuvo que servir al Estado Liberal. Los miembros de los linajes locales pilotaron las acciones para obtener beneficios y la nobleza desapareció prácticamente.

En cuanto al segundo trabajo redactado por J. Virto, relativo a Ablitas, el rey de Navarra, Carlos III, concedió el privilegio el 1405 al mariscal Martín Enriquez de Lacarra relativo a las rentas y derechos de este señorío, reservándose el monarca entre otras cosas el derecho de soberanía. Martín corria con los gastos del castillo del monarca en Ablitas. La villa tardó en aceptar a Lacarra. Constan numerosos pleitos de la villa contra los señores hasta el s. XIX. A pesar de que a principios del s. XIX la mayoría de los terrenos del pueblo eran libres, de propiedad particular, y los alcaldes eran nombrados con independencia del señor. Se dio a principios del s. XIX una lucha de los habitantes por evadir las cargas señoriales, mediante las cuales consiguieron poner fin a su dominio a partir de la Guerra de la Independencia. Proceso que culminó unos años después durante el Trienio Liberal con la venta de parte de sus propiedades, ya que desde 1814 habían desaparecido las jurisdicciones señoriales.

Los trabajos, a pesar de ser breves incluyen fuentes y bibliografía, junto con anotaciones a pie de página. Se trata de síntesis en las cuales sus autores reflexionan, revisan y exponen a grandes rasgos la problemática que hubo en la zona en relación a la apropiación, gobierno, leyes, pleitos por el dominio y control de un territorio.

IHE

(Secretaria de la revista)